

Az idegenhonosok „már a spájzban vannak”!

Egy tavaly megjelent tanulmány szerint az 1881. és 2010. közötti 130 éves időszakban több mint 100, fás szárúakon élő idegenhonos rovarfaj jelent meg és telepedett meg Magyarországon. Az időszak utolsó 20 évében több, mint az azt megelőző 110 esztendőben. Egy másik, szintén közelmúltbeli keltezésű írás fél-tucat olyan fajt sorol fel, amik már a „spájzban vannak”, azaz érkezésük belátható időn belül várható. Az utóbbi cikk publikálása óta eltelt 2 és fél évben a 6 fajból 3 már meg is jelent hazánkban. Egészen pontosan a háromból egy ismertetelt feltűnt. A szelídgesztenye gubacs-darazsat (*Dryocosmus kuripbilus*) ugyanis először 2009-ben Ürömon, majd 2010-ben Pécs környékén találták meg, mindkét esetben egy nemzetközi kertészeti áruházlánccal vásárolt nagyméretű gesztenyefán (a 2009-es felfedezésről az EL hasábjain is megjelent egy rövid írás). A fertőzött fákat mindkét alkalommal

Némi meglepetést okozott ellenben az észak-amerikai származású tölgy csipkés-poloska (*Corythuca arcuata* – 2. kép). 2000-ben Észak-Olaszországban észlelték először, ezen kívül csak svájci és törökországi előfordulása volt ismert (az utóbbi eléggé bizonytalan). Ebből kiindulva délnyugat-magyarországi (Zala, Somogy, Baranya) megjelenését valószínűsítettük. Ezzel szemben ez év május 8-án a Szarvasi Arborétumban, alig egy héttel később pedig a Vácrátóti Botanikus Kertben kerültek elő első hazai példányai. A korábban ismert előfordulási helyektől nagyon távoli megjelenése az emberi közreműködés szerepét valószínűsíti. Szintén többnemzedékes, potenciálisan valamennyi őshonos tölgyünk lehet tápnövénye. Sem őshazájában, sem Olaszországban nem tartják jelen-

2. kép

1. kép

megsemmisítették. Néhány hete egy budapesti családi ház kertjében találtak újabb fertőzött fát. Minő meglepetés, egy nemzetközi kertészeti áruházlánc importálta Észak-Olaszországból...

Az ázsiai eredetű puszpángmoly (*Cydalima perspectalis* – 1. kép) ausztriai előfordulása már több éve ismert volt, így nem kellett túl merésznek lenni ahhoz, hogy hazai megjelenését előrevetítsük. Hozta is a tőle elvárt formát, 2010 őszén a soproni Alma Mater botanikus kertjében fénycsapdával fogták az első példányokat. Évente több nemzedéke van, kizárólagos tápnövénye a közkedvelt díszcserje, a buxus. Hernyói akár tarrágást is okozhatnak tápnövényükön, jelentősen csökkentve ezzel esztétikai értékét, illetve rontva egészségi állapotát. Nyugat-Magyarország több pontján észlelték már előfordulását.

tős kártevőnek. Ezt azonban ne tekintsük feltétlenül életbiztosításnak. Közeli rokonát és honfitársát, a platán csipkés-poloskát (*Corythuca ciliata*) sem vették eredetileg túl komolyan. Mára Európa jelentős részén és Magyarországon is a városi platánok tömeges károkat okozó rovarfajává nőtte ki magát.

Még egy éve sincs, hogy a Kámon Arborétumból előkerült a rododendron kabóca (*Graphocephala fennabi* – 3. kép). Szó szerint színesíti faunánkat. Ha eltekin-tünk attól, hogy

idegenhonos és behurcolt faj, mindenképpen szép kis rovarnak mondhatjuk. Egyébként alig egy évvel előzte őt meg a kelet-ázsiai babérhanga csipkés-poloska (*Stephanitis takeyai* – 4. kép), ami először szintén Kámonban került elő.

Magyarországra még nem érkezett meg a simahátú csillagoscincér, más néven ázsiai lombfáncincér (*Anoplophora glabripennis*). Félő azonban, hogy erre sem kell túl sokat várni. Lárváit lombosfákban fejlődnek, leggyakrabban juharok és a nyárok törzsében (a gyökfőben is) és a vastagabb ágaiban. Amint a neve is utal rá, kelet-ázsiai származású, de behurcolták Észak-Amerikába és Európa több országába is (Ausztria, Franciaország, Németország, Olaszország). Ed-dig szinte mindig városi környezetben (parkokban, útszéli fasorokban) találták meg, ahol nemritkán igen jelentős károkat is okozott (pl. USA, Chicago). Nyugat-Európa több pontján sírkőgyártó üzemek közelében találták meg. Ez a tény szinte követeli a „szellemes”, földöntúli magyarázatok. Bulvárlapok hasábjain nyilván szép sikereket is le-

3. kép

4. kép

hetne ezekkel elérni. Az összefüggés azonban teljesen földönjáró. A sírkövek készítéséhez használt márványt sok sírkőkészítő Kínából (Honnan máshonnan?) importálja. A nyers tömbök szállításánál használt raklapokban, illetve a burkolásukra használt szélezetlen, sokszor félig nyers deszkákban ragyogóan megbújhat néhány cincérlárva, amik kifejlődve és kirepülve aztán új hazát hódíthatnak meg. Ha pedig egyszer már gyökeret vert és szaporodásnak is indult az új hazában, önálló terjeszkedését nagyon nehéz megfékezni, mert a kifejlett bogarak többszáz méteres, esetenként néhány kilométeres távolságokra is képesek önerőből eljutni.

Kínában a nyárasok jelentős kártevője, így ha megjelenik, nálunk is nagy valószínűséggel azzá válhat. Nagyméretű, könnyen felismerhető állat (5. kép). Lárváinak kárképe hasonló a nagy nyárfacincérre (*Saperda carcharias*), illetve a nagy farontó lepkeéire (*Cossus cossus*).

Érdekességként megemlíthető, hogy a lárvák felkutatására Ausztriában speciálisan képzett kutyák alkalmazásával is folytatnak kísérleteket.

Csak a csomagolásra használt faanyagok megfelelő hőkezelésével lehet kizárni a behurcolást, ezt azonban Kínában sokszor nem végzik el kellő lelkiismeretességgel. Merthogy az költséges, és hát az üzlet az üzlet... Meg hát aztán ember legyen a talpán az az európai tisztviselő, aki egy ékes kínai nyelven írott növény-egészségügyi útlevelet értelmezni tud...

Hasonló megjelenésű és életmódú faj a szemcsés hátú csillagoscincér, vagy ázsiai citruscincér (*A. chinensis*), amit

Európa több országában (pl. Horvátország) szintén megtaláltak már. Szintén polifág, azonban leggyakrabban a *Rosaceae* családba tartozó fa- és cserjefajokon okoz károkat. Kertészeti áruházakban forgalmazott bonsai fákból is kikelt már. Mindkettő *Anoplophora* faj zárlati károsító, észlelésüket, illetve a jelenlétükre utaló nyomokat azonnal jelenteni kell!

Az ugyancsak ázsiai (Kína északi része, Korea, Japán, Oroszország távolkeleti területei) kőris karcsúdíszbogár (*Agrilus planipennis* – 6. kép) tápnövényei a kőrisek. A bogár a nálunk is előforduló *Agrilus* fajokra (*A. viridis*, *A. populneus*, *A. angustulus*, stb.) emlékeztet, azoktól csak specialista tudja elkülöníteni. Az őshazájában nem okoz jelentős károkat, egyes helyeken szinte ritkának számít. Kérdés az, hogy ez az ottani kőrisfajok rezisztenciájának tudható-e be, illetve a természetes ellenségek regulációjának.

2002-ben megtalálták az USA-ban (Michigan állam), illetve Kanadában (Ontario állam). Nagyjából ugyanebben az időben feltűnt Oroszország európai részén, Moszkva környékén is, ahonnan nyugati irányban is terjed. Az orosz fővárostól 250 km-re nyugatra is észlelték már. A fertőzött faanyag (akár kisebb méretű is) kéregben történő szállítása jelentheti a hosszú távú terjedés módját, de önerőből is terjeszkedik, ugyanis a bogarak kifejezetten jó repülők.

Életciklusa a környezeti viszonyok függvényében egy- és kétéves is lehet. Lárváit a kéreg és a fatest között rágnak, a legtöbb *Agrilus* fajhoz hasonlóan vízszintes futású járatokban. Észak-Ameri-

kában és Moszkva környékén is tömeges fapusztulást okoz, mégpedig nemcsak a legyengült, betegeskedő, hanem az egészséges, vitális faegyedeken is. Egyedül Michigan államban több millióra teszik az általa elpusztított kőrisfák számát. Kirepülési nyílása (hasonlóan a többi *Agrilus* fajhoz) fekvő „D”-alakú. Jelenlétére utaló jelek a kirepülési nyílásokon túl a lombzat rendellenes elszíneződése, ágelhalások, esetenként pedig fattyúhajtások képződése. Szintén zárlati károsító! Esetleges észlelését, illetve bármi, jelenlétére utaló gyanús jelet haladéktalanul jelenteni kell!

A 2011-gyel kezdődő évtizednek éppen a negyedénél járunk. A belőle eltelt alig két és fél év alatt legalább 5, fás szárukon élő idegenhonos rovarfaj jelent meg Magyarországon. Aligha kétséges, hogy ez a „sikorsorozat” az elkövetkező években is folytatódni fog. Az óriási mértékű nemzetközi kereskedelem (ami a profiton kívül másra alig-alig van

5. kép – ©Donald Duerr

tekintettel) megbízhatóan termeli ki rovarok és kórokozók behurcolását. A karantén intézkedések betartásával jelentősen lassítani, fékezni lehet a behurcolások ütemét. A korai felismeréssel és a pontos diagnózissal pedig a bekövetkező károkat lehet mérsékelni. Saját érdekünk és erdeink érdeke is ez. Tartsuk hát nyitva a szemünket!

Dr. Csóka György, Dr. Hirka Anikó
ERTI Erdővédelmi Osztály

6. kép. – ©David Cappaert

